

Center za zaslužne profesorje in upokojene visokošolske učitelje

**REŠITVE ZA SOOČANJE Z OKOLJSKIMI IN PODNEBNIMI IZZIVI
IN DELOVANJE ZA ZELENI PREHOD
KOT PRILOŽNOST ZA TRAJNOSTNI RAZVOJ
Prispevek za delovno skupino Varstvo okolja
Dr. Darja Piciga, oktober 2023**

V aktivnostih delovne skupine Varstvo okolja smo se osredotočili na večletna in celo večdesetletna prizadevanja EU in Slovenije za razreševanje podnebnih in okoljskih izzivov v širšem okviru trajnostnega razvoja. V letu 2023 pa poteka tudi priprava naslednjega poročila o stanju okolja na planetu Zemlja, GEO-7. Izhodišča poročila¹ se skladajo s ključnimi ugotovitvami in priporočili, ki smo jih predstavili do sedaj – lahko bi rekli, da jih na kratko povzemajo.

UNEP, Okoljski program Združenih narodov, v uvodni predstavitvi GEO-7 strni zaskrbljujoče ugotovitve o prešibkem delovanju človeštva za razreševanje okoljskih izzivov: sedanje politike ne morejo slediti hitrosti degradacije okolja, s katero se soočamo danes. Zaradi tega se soočamo s trojno planetarno krizo podnebnih sprememb, izgube biotske raznovrstnosti in onesnaževanja. Politike, ki obravnavajo sisteme, ki so temeljni vzrok za degradacijo okolja, bi torej morale prispevati k transformacijskim spremembam, ki so potrebne za doseg okoljsko trajnostnega sveta do leta 2050. **Preoblikovanje treh medsebojno odvisnih sistemov, energije, hrane in odpadkov**, ter njihovih **podpornih ekonomskih in finančnih sistemov**, je v tem časovnem okviru ključnega pomena. S preoblikovanjem teh sistemov bi morali bistveno prispevati k ustvarjanju sveta s stabilnim podnebjem, ki ima bogato naravo (biološka raznovrstnost) in ki proizvaja skoraj nič odpadkov (krožnost) za sedanje in prihodnje generacije.

GEO-7 bo torej predstavil različne poti reševanja sedanjih okoljskih izzivov človeštva. Prevideni so tudi modeliranje in analiza scenarijev socialno-ekonomskih vplivov (tako pozitivnih kot negativnih) različnih poti rešitev. Kot v napovedniku² poudarja sopredsedujoči Sir Robert Watson: predstavili bodo rešitve, ki bodo dejansko dobre za blaginjo ljudi.

Tudi druga aktualna znanstvena in strokovna poročila ter dokumenti politik se osredotočajo na REŠITVE in PRILOŽNOSTI (za blaginjo vseh). Najnovejše poročilo Rimskega kluba Zemlja za vse (Earth for All, Dixon-Declève idr., 2022), ki je izšlo 50 let po prelomni knjigi Meje rasti (Meadows idr., 1972), že v naslovu razglasi, da je vodnik za preživetje, ki pomaga človeštvu odvrniti ekološko in družbeno katastrofo. Pomemben pogoj za to je preoblikovanje temeljev našega globalnega gospodarskega sistema, to je njegov ponovni zagon, da bo deloval za vse ljudi in planet. Med ključnih pet področij ukrepov, na katerih so nujni preobrat (spremembe

¹ Spletna stran poročila GEO-7: <https://www.unep.org/geo/global-environment-outlook-7>. Ključna sporočila pripravjalcev GEO-7 so povzeta v kratkem 1-minutnem videu: <https://www.youtube.com/watch?v=RYkkjA66AsY>.

² Video: <https://www.youtube.com/watch?v=RYkkjA66AsY>.

paradigme), avtorji podobno kot pri GEO-7 in SOER 2020 uvrščajo prehransko in energetska (preoblikovanje prehranskega sistema, prehod na čisto energijo). Poleg tega še: končanje revščine z reformo mednarodnega finančnega sistema, reševanje velike neenakosti in opolnomočenje žensk za doseg popolne enakosti spolov do leta 2050.

Poleti 2023 je podobno kot v prejšnjih letih odmevala razglasitev svetovnega dneva ekološkega dolga³, to je dneva, ko človeštvo porabi naravne vire (biokapaciteto), ki jo ima na razpolago za posamezno leto. V 2023 je bil ta dan 2. avgust. Vendar pa je ekološki odtis Slovenije tako velik, da smo dan ekološkega dolga obeležili skoraj tri in pol mesece prej, 18. aprila. Tudi na spletni strani za dan ekološkega dolga (<https://www.overshootday.org/>) izstopajo že na prvi strani rešitve in priložnosti (solutions in power of possibility)⁴. Evropski zeleni dogovor je predstavljen kot drugi najmočnejši ukrep, če bi se taki programi uveljavili globalno.

Rešitve in priložnosti za premik dneva ekološkega dolga proti koncu leta sta GFN in Ministrstvo za okolje, podnebje in energijo izpostavila tudi na odmevnem slovenskem otvoritvenem dogodku 1. avgusta 2023, ki je predstavljal uvodni dogodek v svetovnem merilu⁵. Vendar naj za zaključek poudarim, da bogate primere trajnostnih praks najdemo v polpretekli in tudi bolj oddaljeni zgodovini sveta, Evrope in Slovenije. Nekaj slovenskih primerov smo med drugim predstavili in razložili v knjigi *Integral Green Slovenia* (Piciga idr., 2016).

CITIRANI VIRI:

Dixon-Declève, S., Gaffney, O., Ghosh, J., Randers, J., Rockström, J., Stoknes, P. E. (2022). *Earth for All: A survival guide to humanity*. A report to the Club of Rome. New Society Publishers. https://www.researchgate.net/publication/369144092_Earth_for_All

Earth Overshoot Day. Spletna stran: <https://www.overshootday.org/>

EEA, 2019: European Environment Agency. *The European environment – state and outlook 2020: Knowledge for transition to a sustainable Europe (SOER 2020)*. Luxembourg: Publications Office of the European Union. <https://www.eea.europa.eu/soer/2020>

Global Footprint Network. Spletna stran. <https://www.footprintnetwork.org/>

Meadows, D., Meadows, D., Randers, J., Behrens W. W. (1972). *Limits to Growth*. Universe Books. <http://www.donellameadows.org/wp-content/userfiles/Limits-to-Growth-digital-scan-version.pdf>

Piciga, D., Schieffer, A. in Lessem, R. (ur.). (2016). *Integral green Slovenia: towards a social, knowledge and value based economy and society at the heart of Europe*. Routledge.

UN Environment, Global Environment Outlook 7. Spletna stran: GEO-7: <https://www.unep.org/geo/global-environment-outlook-7>

³ Dan ekološkega dolga izračunava in razglasi Global Footprint Network, na podlagi podatkov o ekološkem odtisu.

⁴ <https://www.overshootday.org/solutions> in <https://www.overshootday.org/power-of-possibility/>.

⁵ <https://www.overshootday.org/newsroom/press-release-august-2023-slovenian/>.